

NETWORK OF COMMUNITY MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการเครือข่าย
ด้านการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับชาติ
ครั้งที่ 6

การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อความยั่งยืน
:ความท้าทายในวิถีใหม่

3 เมษายน 2564

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะกรรมการฝ่ายพิจารณาผลงานวิชาการ

โครงการประชุมวิชาการเครือข่ายด้านการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับชาติ ครั้งที่ 6

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวิจัย

- 1 คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
- 2 รองคณบดีฝ่ายวิจัย
- 3 ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุรัชย์ หวันแก้ว
- 4 รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา
- 5 รองศาสตราจารย์ ดร.ประสพชัย พสุนนท์
- 6 รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์
- 7 รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ
- 8 รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วงศ์ทิพย์
- 9 รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย ภูวนาถวิจิตร
- 10 รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม
- 11 รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา สโรบล
- 12 รองศาสตราจารย์ ดร.นฤมล อรุโณทัย
- 13 รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะพงษ์ จันทน์ใหม่มูล
- 14 รองศาสตราจารย์ ดร.งพล พรหมสาขา ณ สกลนคร
- 15 รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ จันทิก
- 16 รองศาสตราจารย์ สุเมธ พรหมอินทร์
- 17 รองศาสตราจารย์ เอมอร เจียรมาศ
- 18 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์สุดา พุฒจรรย์
- 19 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวรรยา ธรรมอภิพล
- 20 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว
- 21 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศราพร พรหมนิมิตกุล

- 22 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฌภัทร วิศวะกุล
- 23 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ เจษฎาอักษรณ์
- 24 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิภา พจนวาที
- 25 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวดี อึ้งโพธิ์
- 26 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริชัย ดีเลิศ
- 27 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรินทร์ เทวตา
- 28 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสราภรณ์ ทนุผล
- 29 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตศักดิ์ พุฒจรรย์
- 30 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภฤต สังข์เฉย
- 31 ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภนันทน์ หอมสุต
- 32 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมษ์ธาวิน พลโยธี
- 33 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตพนธ์ ชุมเกต
- 34 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภา พึ่งบางกรวย
- 35 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนชื่น อัครกะวณิชชา
- 36 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสนันท์ อัครรักษ์
- 37 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญรดี จันทร์ภักดิ์
- 38 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิรัตน์ กิตติพงษ์วิเศษ
- 39 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ปริญาสุทธินันท์
- 40 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระชานนท์ ทวีผล
- 41 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงพันธ์ ต้นตระกูล
- 42 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณรงค์ ศิริรัมย์
- 43 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงสุดา ภู่อ่าง
- 44 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัสกร สิมะขจรบุญ
- 45 อาจารย์ ดร.ปรีวิทย์ ไวยาชีวะ
- 46 อาจารย์ ดร. อรยา พรเอี่ยมมงคล
- 47 อาจารย์ ดร.สังเสริม แสงทอง

- 48 อาจารย์ ดร.ชัชฌนพงศ์ ศิริโชตินิศากร
- 49 อาจารย์ ดร.บุษริน วงศ์วัฒนา
- 50 อาจารย์ ดร.นพรัตน์ บุญเพียรผล
- 51 อาจารย์ ดร.ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์
- 52 อาจารย์ ดร.ปริญญา หรุ่มโพธิ์
- 53 อาจารย์ ดร.พลอย สุดอ่อน
- 54 อาจารย์ ดร.ภฤศญา ปิยนุสรณ์
- 55 อาจารย์ ดร.ธิดิพัทธ์ บุญปก
- 56 อาจารย์ ดร.วงศ์ลัดดา วีระไพบุลย์
- 57 อาจารย์ ดร.สุนี คำนวลศิลป์
- 58 อาจารย์รชกร วชิรสิโรตม
- 59 อาจารย์วันชัย เจือบุญ
- 60 นางสาวสุนิสา วงศ์ประทุม
- 61 นายณัฐวิรัช ศรีธาดาสวัสดิ์

สารบัญ

	หน้า
การจัดการผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเครื่องเบญจรงค์เพื่อรองรับตลาดสากล ชุมชนดอนไถ่ดี อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร <i>คุณศุภิสรา นันทะเส และ คุณทิพย์สุดา พุฒจรรย์</i>	336
บทบาทของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนบ้านฝายท่า ตำบลพงศัประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ <i>คุณเพ็ญพิชชา มากจันทร์ คุณสุทธิดา มูลทองชุน และ คุณทิพย์สุดา พุฒจรรย์</i>	348
สภาพการณ์และการปรับตัวในอาชีพการแสดงละครชาตรีของคณะพรหมสุวรรณ <i>คุณพิชามญช์ คงมีผล คุณภัทรวรรณ ขำเพชร และ คุณสุนี คำนวณศิลป์</i>	359
การศึกษาประเพณีดั้งเดิมของตำบลดอนยายหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม <i>คุณกฤษณ ตุ่มฉิม คุณวิรัชชานา ก.ศรีสุวรรณ และ คุณเกศราพร พรหมนิมิตกุล</i>	367
พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลกินเจ : กรณีศึกษา ศาลเจ้าโจ้วซือกง ตลาดน้อย แขวงตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร <i>คุณมธุชา อมรสันต์ คุณจิรวรรณ ทวลหอม และ คุณศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว</i>	379
กลยุทธ์การพัฒนาการเข้าร่วมรับผิดชอบของประชาชนในการบริหารงานร้านค้าชุมชนกรณีศึกษา: ตำบลโนนสะอาด อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น <i>คุณเพชรพร เดชกวินเลิศ และ คุณสถาพร เรืองธรรม</i>	389
ภาพอนาคตของเยาวชนต่อการเตรียมความพร้อมการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ <i>คุณณิชากร สุวรรณรินทร์ คุณอมรรัตน์ ภัยปัด และ คุณธงชัย ภูวนาถวิจิตร</i>	401
ถอดประเด็นโครงงานวิจัยของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในรอบ 1 ทศวรรษที่ผ่านมา <i>คุณตรีภพ อธิรัตน์ชัย คุณศมนกร จันทจิต คุณศรีตุลา ชูชาติ คุณสุธัญญา แก้วชู และ คุณอุทัย ปริญญาสุทินนท์</i>	411

บทบาทของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนบ้านฝ้ายท่า ตำบลพงศัประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

THE ROLE OF THE COMMUNITY LEADERS COUNCIL IN THE DEVELOPMENT OF BAN FAITHA
COMMUNITY, PONGPRASAS SUBDISTRICT, BANG SAPHAN DISTRICT, PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

เพ็ญพิชชา มากจันทร์¹ สุทธิดา มุลทองขุน² และ ทิพย์สุดา พุฒจรัส³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) โครงสร้างและการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่า และ 2) บทบาทของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนบ้านฝ้ายท่า เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกต จากกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตัวแทนชาวบ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำผลการศึกษามาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) โครงสร้างของสภาผู้นำชุมชนมีลักษณะเป็นลำดับชั้น ประกอบด้วยประธานสภา รองประธานสภา และสมาชิกสภา ซึ่งสมาชิกสภาแบ่งการบริหารงาน 3 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานเศรษฐกิจ กลุ่มงานสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม แต่ละกลุ่มงานประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มกิจกรรมภายในชุมชน ตัวแทนคุ้มบ้าน ประชาชนชุมชน และมีที่ปรึกษาของสภาผู้นำชุมชนซึ่งเป็นตัวแทนจากภาคที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนมี 2 รูปแบบ ได้แก่ แบบงานประจำ และแบบงานพิเศษประจำปี มีการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ได้แก่ การรับเรื่องจากส่วนราชการ การประชุมสภาภาคแพร่สังจร การนำข้อมูลเข้าที่ประชุมสภาผู้นำชุมชน การร่วมวางแผน การนำเสนอกิจกรรมให้ชาวบ้านร่วมคิดตัดสินใจ และการประเมินผลการดำเนินงาน 2) บทบาทของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนบ้านฝ้ายท่า ได้แก่ บทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา ทั้งเป็นที่ปรึกษาประสานงาน และสร้างการมีส่วนร่วม ในด้านอาชีพ สาธารณสุข สาธารณูปโภค ทรัพยากรบุคคล วัฒนธรรมและประเพณี

คำสำคัญ: บทบาท, สภาผู้นำชุมชน, การพัฒนาชุมชน

Abstract

This research aimed to study 1) the structure and operation of Ban Faitha community leaders council and 2) the role of the community leaders council of Ban Faitha community development. Data collection in qualitative research, including interview and observation from the formal and informal community leaders, villager and representative related departments. And the results of the study were analyzed for content analysis. 1) The structure is hierarchical, the chairman is the highest position. The vice chairman has a secondary power. The administration is divided into 3 groups, including the economic group social and cultural group, public health and environment division group, each work group consists of representatives from all activity groups within the community, representatives of house group, community local philosopher and advisor from representing relevant partners. There are two types of community leadership councils operating: regular and special. There are 6 steps of operation, including receiving matters

^{1,2} นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

from government agencies, monthly council meeting, present information to the community leadership council meeting, co-planning, decisions making, and performance evaluation. 2) The role of the community leaders' council in the development of the Ban Faitha community. These include roles in promoting and supporting for development as a consultant, coordination, participation in health careers, public utilities, human resources, culture and tradition.

Keywords: ROLE, COMMUNITY LEADERS COUNCIL, COMMUNITY DEVELOPMENT

1. บทนำ

การพัฒนาชุมชน ผู้นำอาจมีบทบาททั้งในระดับกลุ่ม องค์กรชุมชน หรือ ชุมชน โดยทั่วไประดับชุมชนจะมีโครงสร้างผู้นำในการพัฒนาชุมชนโดยลักษณะของคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการเป็นต้น ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้มาจากการแต่งตั้งของส่วนราชการ และเป็นกลุ่มของผู้นำหรือเป็นแกนหลักผลักดันชุมชนให้เกิดการพัฒนา (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559) นอกจากนี้มีหลายชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้นำขึ้นมา เป็นการทำงานคนละส่วนกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่า “สภาผู้นำชุมชน” จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีหลายชุมชนได้มีการจัดตั้งสภาผู้นำชุมชน โดยมีชุมชนบ้านฝายท่า หมู่ 1 ตำบลพงศประศาสน์ อำเภอบางสะพาน มีรูปแบบการจัดตั้งสภาผู้นำชุมชนที่มีจุดเริ่มต้นแตกต่างจากชุมชนอื่น โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากโครงการรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) ซึ่งบริษัทได้ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอบางสะพาน ได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางสะพานให้ควบคู่ไปกับการเติบโตขององค์กร จึงได้มีการจัดตั้งโครงการหลายโครงการขึ้น ซึ่งสภาผู้นำชุมชนเป็นหนึ่งในโครงการที่บริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งขึ้นในแต่ละชุมชน โดยเป็นการรวมคนดีและคนเก่งที่มีในแต่ละชุมชนให้มารวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสภาผู้นำชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ความรัก ความสามัคคีของชุมชน สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่างๆในชุมชนอย่างคุ้มค่าและประสานงานพัฒนาชุมชนให้ครอบคลุมทุกด้าน

สภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่าได้เข้าร่วมโครงการกับบริษัท สหวิริยา และก่อตั้งสภาผู้นำชุมชนขึ้นครั้งแรกในเดือนธันวาคม ปีพ.ศ. 2556 แต่ประสบความล้มเหลวเพราะเหตุจากความแตกต่างในความคิดเห็นทางการเมืองท้องถิ่น จึงได้หยุดดำเนินการไปเป็นเวลา 1 ปี ก่อนที่จะก่อตั้งสภาผู้นำชุมชนขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ.2559 ซึ่งหลังจากก่อตั้งสำเร็จ อำเภอบางสะพานได้เจอวิกฤตน้ำท่วมครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2560 โดยชุมชนบ้านฝายท่าได้รับความเสียหายอย่างหนัก บ้านเรือนของชาวบ้านพังเสียหายสูญเสียชีวิตทรัพย์สินและระบบนิเวศในชุมชนถูกทำลาย เมื่อผ่านพ้นวิกฤตไปได้มีการฟื้นฟูชุมชนครั้งใหญ่ มีการทำงานของจิตอาสาในชุมชนเข้ามาช่วยฟื้นฟูจนกลับเข้าสู่ภาวะปกติ ชุมชนบ้านฝายท่าจึงได้เริ่มการดำเนินกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์บ้านคลองปากปิด

ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่าได้มีการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เป็นสภาผู้นำชุมชนต้นแบบ และเกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ หรือฝึกอบรมให้กับบุคคลภายใน และภายนอกชุมชน รวมถึงให้ชาวบ้านได้ร่วมจัดการความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน และถ่ายทอดให้กับบุคคลอื่นที่สนใจ (บริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด มหาชน, 2562) สภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่าได้รับรางวัลสภาผู้นำชุมชนต้นแบบ (รุ่นที่ 2) หมู่บ้านต้นแบบ OTOP เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอบางสะพาน พร้อมทั้งยังเป็นต้นแบบหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง (บริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด มหาชน, 2562)

คณะผู้วิจัยจึงได้เห็นถึงความสำคัญของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า การริเริ่มดำเนินกิจกรรมและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชนด้วยกระบวนการทำงานของกลุ่มผู้นำชุมชนในรูปแบบสภาผู้นำชุมชน จึงสนใจศึกษาโครงสร้างและการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า และศึกษาบทบาทของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนบ้านฝายท่า ซึ่งคณะผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับชุมชนอื่นที่สนใจสามารถใช้เป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการชุมชนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาโครงสร้างและการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า ตำบลพงศัประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- 2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนบ้านฝายท่า ตำบลพงศัประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดผู้นำชุมชนของ มัทนา บำรุงเชื้อ และ ชื่นกมล หนองหลวง (2560) ผู้นำชุมชนเป็นผู้ดูแล ประสานให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกันผู้นำมีหน้าที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน มีความสัมพันธ์อันดีต่อชาวบ้าน และเป็นที่ยอมรับหรือได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้นำจากชาวบ้าน ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ที่ปฏิบัติภารกิจของชุมชนจนบรรลุวัตถุประสงค์ของงาน มีความรับผิดชอบในการทำงาน เข้าใจในงานที่ทำอย่างแท้จริง มีการสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันของชาวบ้าน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีกับชาวบ้าน อำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกในการทำงาน ส่วนแนวคิดของสภาผู้นำชุมชน ทางบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) (2562 : 27) ได้อธิบายถึงสภาผู้นำชุมชน เป็นเวทีของตัวแทน คุ่มบ้าน กลุ่มต่างๆ ในชุมชนเข้ามาร่วมกันทำหน้าที่กำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน โดยการประชุม พุดคุยปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนกับภาคีที่เกี่ยวข้อง ร่วมหนุนเสริมกระบวนการสร้างสภาผู้นำ เพื่อให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดชีวิต กำหนดอนาคตตนเอง และกำหนดทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นตนเอง โดยมีกระบวนการสำคัญด้วยการสร้างความเข้าใจ ได้แก่ สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง สรรหาคนดีคนเก่ง สร้างการมีส่วนร่วม กำหนดสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภา โดยขึ้นอยู่กับฐานกลุ่มกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ เกิดเป็นสภาผู้นำชุมชน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นจากฐานข้อมูลชุมชน และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ และภาคประชาชน (การจัดการองค์การ, 2554)

ส่วนของบทบาทของสภาผู้นำชุมชน ได้ศึกษาความหมายของบทบาทจากราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2554) เป็นการกระทำตามบทและการทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ และทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ทำให้สามารถมองบทบาทได้ใน 2 ลักษณะ หากมองในทางทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ บทบาทจะเป็นสิ่งที่สังคมได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้ สังคมจะคาดหวังกับบุคคลว่าควรจะมีบทบาทอย่างไร หากมองในทางทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ จะเน้นกระบวนการความสามารถในความคิดของมนุษย์ที่จะควบคุมการตอบสนอง หรือเลือกตอบสนองโดยเป็นผลจากบุคคล และให้ความสำคัญกับทัศนคติของบุคคลอื่นที่มีผลต่อการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองด้วยการแสดงบทบาท (เสาวลักษณ์ วินัยธรรม, 2552 : 7) และลักษณะของบทบาทของผู้นำแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วยบทบาทผู้นำในอุดมคติของสังคม เป็นชุดของพฤติกรรมที่สังคมกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ที่เป็นผู้นำไว้ให้บุคคลยึดถือปฏิบัติ บทบาทที่ผู้นำเข้าใจหรือรับรู้ เป็นชุดของพฤติกรรมที่ผู้นำเข้าใจรับรู้ และบทบาทที่

ผู้นำแสดงออกจริง เป็นชุดของพฤติกรรมที่ผู้นำประพฤติปฏิบัติหรือกระทำจริง โดยได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม (ธวัช บุญยณณ์, 2550 : 28-29)

บทบาทในการพัฒนาชุมชนได้ทำการศึกษาแนวคิดการพัฒนาชุมชนของ โกวิท วัฒนกุล (2553 : 126- 129) การพัฒนาชุมชนมีแนวคิดพื้นฐาน การสรรหากระบวนการ แนวทาง รูปแบบของกิจกรรม หรือโครงการ หนุนเสริมการพัฒนาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตน ให้ความสำคัญกับคน สร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพและพลังความสามารถของคน และยึดหลักการมีส่วนร่วม พัฒนาให้คนพึ่งตนเองได้ โดยรัฐให้การช่วยเหลือสนับสนุนส่วนที่เกินขีดความสามารถของคนตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม ใช้วิถีแห่งประชาธิปไตย และให้การศึกษาก่อให้เกิดความคิด แสดงออก และความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ตำบล จนเกิดการพัฒนาตามความต้องการที่แท้จริง มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ เป็นการร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการ เกิดความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนจึงเป็นวิธีการ โครงการ ขบวนการ หรือกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของความสัมพันธ์แนวราบระหว่างชาวบ้าน โดยการพัฒนาศักยภาพ และกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนด้วยการกระทำร่วมกันของชาวบ้าน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2559 : 22)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะบุคคลโดยมีคุณสมบัติเป็นชาวบ้านบ้านฝายท่า และมีความรู้หรือมีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวข้องกับสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสภาผู้นำชุมชนจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กองเลขา ตัวแทนจากทุกกลุ่มกิจกรรมในชุมชน ตัวแทนคุ้มบ้าน นายอำเภอบางสะพาน สมาชิกจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พระสงฆ์ ครู เจ้าหน้าที่จากบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) และพัฒนากรจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางสะพาน รวมจำนวน 39 คน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบปฐมภูมิด้วยการสัมภาษณ์รายบุคคล และรายกลุ่ม โดยใช้แนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และประเด็นในการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และได้ทำการปรับแก้ไขเพิ่มเติมจนเครื่องมือในการศึกษามีความครบถ้วนและสมบูรณ์ก่อนดำเนินการจัดเก็บข้อมูล และการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ ด้วยการศึกษเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่ และจากแหล่งองค์กรต่าง ๆ นำมาสังเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลให้เป็นไปตามตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา แล้วจึงจัดระบบข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 โครงสร้างและการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า ตำบลพงศัประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

5.1.1 โครงสร้างของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า จุดเริ่มต้นเมื่อในปี พ.ศ.2551 บริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) มีนโยบายดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืนในชุมชนรอบ ๆ พื้นที่ตั้งของโรงงาน ในพื้นที่เขตอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยได้พัฒนาโครงสร้างสภาผู้นำชุมชนจากการได้ศึกษาดูงานการจัดตั้งสภาผู้นำชุมชนจากชุมชนหนองกลางดง อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมชนบ้านจ่ารุง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และชุมชนหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี แล้วจัดทำโครงสร้างสภาผู้นำชุมชนต้นแบบเข้ามาส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสภาผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอบางสะพาน พร้อมให้ความรู้และคำแนะนำแก่ชุมชน จนในปี พ.ศ.2556 จึงได้มีการจัดตั้งสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่าขึ้น แต่ด้วยความแตกต่างทางความคิดเห็นด้านการเมืองท้องถิ่น ทำให้สภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่าหยุดดำเนินการใน 1 ปี ก่อนจะจัดตั้งสภาผู้นำชุมชนขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ.2559

จากเดิมโครงสร้างสภาผู้นำชุมชนต้นแบบในปี พ.ศ.2556 มีจำนวนประมาณ 30 คน แต่ในปี พ.ศ.2559 มีจำนวน 37 คน และในปัจจุบัน มีจำนวน 39 คน ซึ่งเป็นโครงสร้างของสภาผู้นำชุมชนที่ได้มีการพัฒนาจากเดิมให้มีความเหมาะสมกับบริบทชุมชน และแนวทางการพัฒนาของชุมชนที่ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนมากขึ้น ประกอบด้วยตำแหน่งต่างๆ ดังนี้

1) ประธานสภาผู้นำชุมชน กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านฝายท่าดำรงตำแหน่ง มีหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประชุมตั้งแต่ต้นจนจบการประชุม และสร้างการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน

2) รองประธานสภาผู้นำชุมชน กำหนดให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของชุมชนบ้านฝายท่าดำรงตำแหน่ง จำนวน 2 คน

3) กองเลขามีหน้าที่ประสานงาน จัดเตรียมสถานที่ในการประชุม อำนวยความสะดวกการประชุม จัดเตรียมเอกสาร จดบันทึกการประชุม สรุปประเด็น และเขียนบนกระดานให้ผู้เข้าประชุมได้เห็นชัดเจน จำนวน 1 คน

4) สมาชิกสภาผู้นำชุมชน จำนวน 35 คน มีหน้าที่เข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น นำเสนอข้อมูล ปัญหาและความต้องการของชาวบ้านหรือสมาชิกในกลุ่มกิจกรรม รายงานความก้าวหน้าของกลุ่มกิจกรรม และนำข้อสรุปจากการประชุมสภาผู้นำชุมชนแจ้งให้กับสมาชิกกลุ่มของตนเองให้รับทราบ ประกอบไปด้วย 3 กลุ่มงาน ดังนี้

4.1) กลุ่มงานเศรษฐกิจ ตัวแทนกลุ่มละ 1 คน ประกอบด้วย ตัวแทนกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์พัฒนา กลุ่มประมงชายฝั่ง และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมจำนวน 5 คน

4.2) กลุ่มงานสังคมและวัฒนธรรม ตัวแทนกลุ่มละ 1 คน ประกอบด้วย ตัวแทนคุ้มวัดเขาถ้ำม้าร้อง คุ้มปู่แสม คุ้มสารธาร คุ้มเฉลิมชัย คุ้มสันติสุข ตัวแทนกลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ ชุติรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มกองทุนแม่ รวมทั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน ตัวแทนคุ้มรวมพลัง 2 คน และปราชญ์ชุมชน 3 คน รวมจำนวน 17 คน

4.3) กลุ่มงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ตัวแทนกลุ่มละ 1 คน ประกอบด้วย ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มอาหารพื้นถิ่น กลุ่มตลาดคลองปากปิด กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มแปรรูป กลุ่มท่องเที่ยว และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน รวมจำนวน 8 คน

5) ที่ปรึกษาของชุมชนบ้านฝายท่า กำหนดให้นายอำเภอบางสะพานเป็นประธานที่ปรึกษาและองค์กรหรือบุคคลที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นที่ปรึกษาร่วมด้วย ตัวแทนละ 1 คน ได้แก่ สมาชิกจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พระสงฆ์ ครู และสมาชิกจากบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) รวมจำนวน 5 คน

โครงสร้างของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างได้ทุก 1 ปี ให้สอดคล้องตามสถานการณ์ตามความเหมาะสม และตามความพร้อมของบุคคล เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถมาดำรงตำแหน่งในสภาผู้นำชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.2 การดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า ด้วยการใช้สภาผู้นำชุมชนเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารจัดการชุมชน เป็นเวทีของตัวแทนชุมชน คุ้มบ้าน กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มารวมกลุ่มกันร่วมกันทำหน้าที่กำหนดทิศทางในการพัฒนาหมู่บ้านโดยการประชุม พุดคุย ปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สามารถแยกประเภทการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) การดำเนินงานประจำ เป็นการทำหน้าที่ตามภารกิจทั่วไปเป็นประจำ และสม่ำเสมอ ประกอบด้วย การประชุมประจำเดือน ทุกวันที่ 4 ของเดือน มีผู้เข้าร่วมประชุมตามโครงสร้างของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า นำเสนอข้อมูล ความเคลื่อนไหวภายในกลุ่มกิจกรรม หรือคุ้มบ้านของตนเอง นำเสนอปัญหา ความต้องการ การระดมสมอง การแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อหาแนวทางในการดำเนินการแก้ไขร่วมกัน การร่วมจัดทำและเสนอแผนพัฒนาชุมชน สภาผู้นำชุมชนดำเนินการร่วมกับบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) จัดทำแผนพัฒนาชุมชนทุก ๆ 6 เดือน แล้วจัดนำเสนอแผนพัฒนาชุมชนต่อที่ประชุมสภาผู้นำชุมชนและให้ทางบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) ได้นำไป

พิจารณาดำเนินการในส่วนที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนร่วมกับชุมชน และการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนปีละ 2 ครั้ง เพื่อนำผลการประเมินแต่ละปีนำมาปรับปรุงในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของปีถัดไป มีการจัดโครงการและดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน รวมถึงการเป็นที่ปรึกษาให้กับชาวบ้าน

2) การดำเนินงานพิเศษ (ประจำปี) เป็นการทำหน้าที่ตามความพร้อม ความต้องการ สถานการณ์ หรือตามโอกาสต่าง ๆ ซึ่งมีความไม่แน่นอนในแต่ละปี ได้แก่ พัฒนาศักยภาพของผู้นำ ส่งตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรม การฝึกอบรม ศึกษาดูงาน แล้วนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้กับสภาผู้นำชุมชนและชาวบ้านเพื่อให้ได้เรียนรู้ ร่วมประเมินผลการดำเนินงานประจำปี เพื่อปรับปรุงกระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง การเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดูงานของผู้สนใจทั่วไป เมื่อมีการศึกษาดูงานสภาผู้นำชุมชนทำหน้าที่ต้อนรับ ให้ข้อมูลกับคณะดูงานในประเด็นที่สนใจ และสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันปีใหม่ กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ กิจกรรมแห่เทียนพรรษา เป็นต้น

สภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่ามีขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อการปฏิบัติและเป็นไปตามเป้าหมายเพื่อการพัฒนาพัฒนาชุมชน สามารถอธิบายการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนตามลำดับขั้นตอนได้ดังนี้

1) ประชุมร่วมกับส่วนงานราชการในพื้นที่ ผู้ใหญ่บ้านร่วมประชุมกับกำนัน และผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของที่ว่า การอำเภอบางสะพาน ทุกวันที่ 2 ของเดือน เพื่อรับฟังข่าวสาร นโยบาย และโครงการต่าง ๆ ในส่วนที่ทางภาครัฐจะดำเนินการในชุมชนหรือขอให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ

2) ประชุมสภาสภาแพสัญจร การประชุมในหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ จัดขึ้นทุกเช้าวันอาทิตย์ของต้นเดือน มีการจัดประชุมหมุนเวียนไปตามหมู่บ้าน เพื่อนำปัญหาภายในหมู่บ้านมาพิจารณาร่วมกัน โดยหัวหน้าคุ้มบ้านในชุมชนบ้านฝายท่าเป็นผู้จัดประชุม รวบรวมข้อมูลและปัญหาเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมสภาผู้นำชุมชนได้พิจารณาร่วมกัน

3) การนำข้อมูลเข้าประชุมสภาผู้นำชุมชน นำผลจากการประชุมสภาสภาแพสัญจรเข้าวาระการประชุมสภาผู้นำชุมชน และนำข้อมูลที่ได้จากผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมาจากการประชุมร่วมกับกำนัน และผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของที่ว่า การอำเภอบางสะพานเข้าสู่วาระการประชุมในเวทีสภาผู้นำชุมชน เพื่อแจ้งให้ทางสภาผู้นำชุมชนทราบ

4) ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนา สภาผู้นำชุมชนร่วมกันวางแผนกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาและตามความต้องการของชาวบ้าน รวมถึงวางแผนดำเนินกิจกรรมตามส่วนงานราชการได้ขอให้ดำเนินการผ่านเวทีการประชุมสภาผู้นำชุมชน

5) นำเสนอกิจกรรมให้ชาวบ้านได้รับทราบและร่วมตัดสินใจ สภาผู้นำชุมชนนำเสนอกิจกรรมที่ผ่านการร่วมคิดของสภาผู้นำชุมชนให้ชาวบ้านได้รับทราบในวันประชุมหมู่บ้าน ทุกวันที่ 6 ของเดือน โดยให้ชาวบ้านได้ใช้สิทธิ์ตัดสินใจและให้ความเห็นชอบ จึงสามารถดำเนินกิจกรรมตามแผนที่ได้วางไว้ได้ หากชาวบ้านไม่เห็นชอบ จะยกเลิกกิจกรรมนั้น และนำกลับเข้าสู่ที่ประชุมสภาผู้นำชุมชน ดำเนินการร่วมคิดและกำหนดกิจกรรมใหม่เพื่อนำเสนอต่อไป

6) ประเมินผลการดำเนินงาน กิจกรรมเมื่อดำเนินการจนเสร็จสิ้น มีกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชน โดยให้ชาวบ้านเป็นผู้ประเมินผลด้วยการสะท้อนผลในที่ประชุมหมู่บ้าน แล้วสภาผู้นำชุมชนได้นำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

5.2 บทบาทของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนบ้านฝายท่า ตำบลพงศัประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่ามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและมีส่วนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยแบ่งบทบาทออกเป็น 5 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.2.1 บทบาทด้านอาชีพ สภาผู้นำชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมและสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านที่ว่างงานเพื่อลดปัญหาการอพยพของแรงงานในพื้นที่ และชาวบ้านสามารถมีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ สภาผู้นำชุมชนได้ส่งเสริมอาชีพ โดยการส่งเสริมให้จัดตั้งกลุ่มกิจกรรมด้านอาชีพขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกสามารถหารายได้เสริมจากการรวมกลุ่ม ได้แก่ อาชีพการเลี้ยงผึ้งโพรงไทย (ชันโรง) และอาชีพเพาะเห็ดนางฟ้า นอกจากนี้ได้ส่งเสริมอาชีพโดยการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวดแผนไทยบ้านฝ้ายท่า และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองปากปิดบ้านฝ้ายท่า โดยในกลุ่มนี้ประกอบด้วยกลุ่มกิจกรรมย่อย ได้แก่ กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คลองปากปิด กิจกรรมผ้าผ้ามัดย้อมสโตร์ชิโบริแบบบ้านฝ้ายท่าผสมผสานญี่ปุ่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตลาดน้ำคลองปากปิด กลุ่มโฮมสเตย์บ้านฝ้ายท่า และกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้การส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้านแล้ว ยังทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างอาชีพให้กับชาวบ้าน ได้ส่งผลให้ชาวบ้านต่างมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น เป็นการส่งเสริมการกระจายรายได้ให้ชาวบ้านในอีกทางหนึ่ง

5.2.2 บทบาทด้านสาธารณสุข สภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่ามีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านสาธารณสุขภายในชุมชน เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาหรือแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุขที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยสภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่าร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านต้นทองหลาง อำนาจความสะอาดให้กับชาวบ้านในการตรวจสุขภาพ และให้ความรู้เกี่ยวกับโรคระบาดหรือวิธีการป้องกัน ฝักระวังในเบื้องต้น โดยสภาผู้นำชุมชนมอบหมายให้กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ลงพื้นที่ให้บริการตรวจสุขภาพกับชาวบ้านถึงครัวเรือน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ข้อควรปฏิบัติ และการฝักระวัง นอกจากนี้สภาผู้นำชุมชนร่วมกับบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านต้นทองหลาง ร่วมจัดกิจกรรมเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง และผู้สูงอายุภายในหมู่บ้าน และด้วยปัจจุบันปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 สภาผู้นำชุมชนจึงให้กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ฝัควัดแล คัดกรอง และติดตามผู้ที่เดินทางข้ามจังหวัดมาในพื้นที่

5.2.3 บทบาทด้านสาธารณูปโภค สภาผู้นำชุมชนมีบทบาทเป็นผู้รับฟังปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน จากตัวแทนของคุ้มบ้าน โดยตัวแทนคุ้มบ้านนำปัญหาและความต้องการของชาวบ้านมารวบรวมและสรุป เพื่อนำเสนอในที่ประชุมสภาผู้นำชุมชน เช่น ปัญหาด้านไฟฟ้า หรือไฟข้างทางแต่ละคุ้มบ้านเสีย ปัญหาน้ำประปาของชุมชนไม่ไหล น้ำไหลน้อย เป็นต้น โดยสภาผู้นำชุมชนทำหน้าที่ประสานงานกับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องให้เข้าร่วมประชุมของสภาผู้นำชุมชน เพื่อรับทราบถึงปัญหา และร่วมวางแผนทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ซึ่งสภาผู้นำชุมชนได้มีการดำเนินการทำอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสภาผู้นำชุมชนจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด โดยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นผู้ดูแลและแก้ไขปัญหาโดยตรง

5.2.4 บทบาทด้านทรัพยากรบุคคล สภาผู้นำชุมชนมีบทบาทพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางตรง ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ให้กับชาวบ้าน จัดโครงการอบรมให้ความรู้กับชาวบ้านในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการประกอบอาชีพ ด้านการดูแลตนเอง การอบรมให้ความรู้เสริมทักษะให้กับเยาวชนและชาวบ้าน รวมถึงการพาชาวบ้านศึกษาดูงานนอกพื้นที่ โดยให้สมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ภายในสภาผู้นำชุมชนไปศึกษาดูงานเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานกลับมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยมีตัวแทนสภาผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำในการศึกษาดูงาน ซึ่งหลังจากการไปศึกษาดูงานจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในสภาผู้นำชุมชน และการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางอ้อม ทางสภาผู้นำชุมชนสร้างความตระหนักให้กับชาวบ้านร่วมพัฒนาให้ชุมชนเป็นพื้นที่ปลอดภัยเสถียร ผ่านโครงการกองทุนแม่ซึ่งเป็นโครงการต่อต้านยาเสพติดในชุมชน มีการทำงานร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชน โดยสภาผู้นำชุมชนร่วมทำหน้าที่ตักเตือน และประชาสัมพันธ์ รวมทั้งมีบทบาทพัฒนาเยาวชนด้วยการจัดตั้งสภาเยาวชนในชุมชน เป็นการนำเยาวชนตัวอย่างให้เยาวชนใน

พื้นที่ได้เห็นเป็นแบบอย่าง และเสริมสร้างกิจกรรมต่าง ๆ สร้างประสบการณ์ในการทำงาน สร้างรายได้ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น กิจกรรมผ้าม้าย้อม ดูแลนักท่องเที่ยวที่คลองปากปิตในกิจกรรมพายเรือคายัค เป็นต้น

5.2.5 บทบาทด้านวัฒนธรรมและประเพณี สภาผู้นำชุมชนมีบทบาทอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีค่าของชุมชนให้คงอยู่ และส่งเสริมให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีที่มีคุณค่าให้คงอยู่ และยังส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคีและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน เช่น การจัดแสดงกลองยาวสีพื้นน้องให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานหรือเข้ามาเยี่ยมเยือนชุมชนได้รับชม รวมทั้งให้การสนับสนุนงบประมาณ และจัดหางานแสดงเพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน และการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมวันสงกรานต์ จัดให้ชาวบ้านมาร่วมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เพื่อแสดงความเคารพและแสดงความรักที่มีต่อกัน จัดกิจกรรมแห่เทียนพรรษา ชาวบ้านของบ้านฝ้ายทำร่วมกันตกแต่งเทียนพรรษาและร่วมทำบุญ และจัดประเพณีแข่งเรือยาว มีการแข่งเรือในคลองปากปิตซึ่งเป็นคลองประจำหมู่บ้าน เป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านและคนนอกพื้นที่ให้ความสนใจประเพณีนี้เป็นอย่างมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา “บทบาทของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนบ้านฝ้ายท่า ตำบลพงศัประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” นำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

6.1 โครงสร้างและการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่า

สภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่ามาจากการส่งเสริมของบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) กับสภาองค์กรชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมโดยภาครัฐ แม้ว่าจะมีชื่อเรียกและที่มาของการจัดตั้งที่แตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายมุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนเหมือนกัน การจัดตั้งของสภาผู้นำชุมชนและสภาองค์กรชุมชนเป็นไปตามความพร้อมของชุมชน แต่สิ่งที่มีความแตกต่างกัน คือ สภาองค์กรชุมชนเน้นการสร้างเครือข่าย โดยมีเครือข่ายตั้งแต่ระดับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัดจนถึงระดับประเทศ ภายใต้กรอบกฎหมายพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน ปี พ.ศ.2551 (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2551) แต่สภาผู้นำชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมจากบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) มีเครือข่ายเพียงแคในอำเภอบางสะพานเท่านั้น

โครงสร้างและการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่า มีจุดเด่นอย่างมากในส่วนของสมาชิกสภาที่เป็นตัวแทนจากทุกกลุ่มกิจกรรมในชุมชน รวมไปถึงกลุ่มตัวแทนคุ้มบ้านมาเป็นสมาชิกร่วมกับตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้สภาผู้นำชุมชนสามารถดูแล รับฟังปัญหาความต้องการของชาวบ้านได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งได้กำหนดคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกของสภาผู้นำชุมชนได้ชัดเจน และการคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถโดยให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมตัดสินใจ ทำให้สมาชิกสภาผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนด คือ เป็นคนเก่ง คนดี เสียสละ มีทักษะในการสื่อสาร เชื่อมั่นตนเอง เชื่อมั่นกันและกัน กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ ประสานงานเป็นและถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่นได้ เป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้การยอมรับ และเป็นผู้สามารถรับผิดชอบกับบทบาทหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุรัชย์ เตชปัญโญ (2551 : 89) ศึกษาบทบาทผู้นำท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองพะเยา อำเภอมืองฯ จังหวัดพะเยา “ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะเด่นหลายประการที่ชาวบ้านให้การยอมรับ ได้แก่ ผู้นำที่มีความเสียสละ มีความสนใจใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสาร มีจรรยาบรรณในการบริหารจัดการชุมชน มีความกล้าเผชิญหน้ากับความ เป็นจริง สร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับชาวบ้าน มีบุคลิกภาพที่ดี น่าเชื่อถือ และมีความสามารถในการนำ ทำให้ทุกคนเกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน คุณสมบัติเหล่านี้เป็นต้นแบบของผู้นำชุมชนที่มีคุณภาพ” ซึ่งสมาชิกสภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่า ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีความเป็นจิตอาสา และเต็มใจในการทำหน้าที่ในสภาผู้นำชุมชน มีการเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ให้กับชุมชน ให้มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ด้วยการประชุมร่วมกันในทุกเดือน ร่วมกำหนดแผนพัฒนาชุมชน ทุก 6 เดือน ทำให้ชุมชนบ้านฝ้ายท่ามีแผนพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

6.2 บทบาทของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่า

บทบาทของสภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่า จำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านอาชีพ ด้านสาธารณสุข ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านสาธารณูปโภค และด้านวัฒนธรรมและประเพณี สภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่าได้ใช้บทบาทที่แสดงออกจริงในการพัฒนาชุมชนบ้านฝ้ายท่า โดยมีบทบาทส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจนเกิดเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มกองทุนแม่แห่งแผ่นดิน กลุ่มแปรรูป กลุ่มโฮมสเตย์ อันเป็นผลจากการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าร่วมกลุ่มและมีคนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นแกนนำเพื่อสืบทอดการดำเนินงาน มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความรู้และพัฒนาทักษะผ่านโครงการอบรม ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การอบรมโครงการทำผ้ามัดย้อมจากสีเปลือกโกโก้ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัฐ ขวนชม และคณะ (2557) ศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำชุมชนในการสร้างความเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนวัดญาณสังวราราม อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้นำชุมชน ควรพัฒนาทางด้านความรู้ของชาวบ้าน โดยการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็ง

สภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่ามีบทบาทสนับสนุนทั้งเงินทุนและสิ่งของให้กับกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีงบประมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินการ และมีบทบาทการเป็นที่ปรึกษาด้านความรู้ให้กับชาวบ้านในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชผักทางการเกษตร ซึ่งเป็นไปตามงานวิจัยของ อธิศักดิ์ พลศรี (2551) ศึกษาบทบาทผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านซาด ตำบลหนามแดง อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้นำทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้สร้างศรัทธาให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มหรือชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้มีบทบาทการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกของชุมชน เพื่อให้มาติดตามแก้ไขปัญหาในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพานุชร คชเวช (2556) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนกับความเข้มแข็งของชุมชนในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า บทบาทการประสานงานของสภาผู้นำชุมชนในอำเภอบางสะพานที่ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ หรือบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสทรี จำกัด (มหาชน) เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมพัฒนา

บทบาทสร้างการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนในการคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้นำชุมชน การประชุมหมู่บ้าน หรือการตัดสินใจดำเนินโครงการ ชาวบ้านจะเป็นผู้ที่มีส่วนในการตัดสินใจ มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ชาวบ้านได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กับชาวบ้าน นอกจากนี้สภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่า มีแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำชุมชน สอดคล้องตามงานวิจัยของ อภิชาติ พานสุวรรณ และอดิสร ภูสาระ (2562) ศึกษาบทบาทผู้นำในการพัฒนาชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำในการพัฒนาชุมชน ต้องพัฒนาตัวผู้นำให้มีความรู้ มีทักษะการทำงาน เข้าใจภาวะเป็ยบ มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน มีความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามารถด้านการประสานงาน การจัดหาและบริหารงบประมาณ มีการสื่อสารที่ดี และสร้างความร่วมมือในชุมชนได้ ส่งผลให้สภาผู้นำชุมชนบ้านฝ้ายท่าประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน และได้รับรางวัลการันตีความสำเร็จในระดับจังหวัด

7. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สภาผู้นำชุมชนควรกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งให้ชัดเจน และเมื่อครบวาระควรจัดให้มีการเลือกตั้งผู้ดำรงตำแหน่งใหม่อย่างเป็นระบบ และควรให้มีการจัดอบรมให้ความรู้ชาวบ้านเกี่ยวกับสภาผู้นำชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านได้เห็นถึงความสำคัญของสภาผู้นำชุมชน เข้าใจบทบาทและลักษณะการทำงานของสภาผู้นำชุมชนมากขึ้น อาจส่งผลทำให้ชาวบ้านหรือคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้สนใจเกี่ยวกับสภาผู้นำชุมชนควรศึกษาการมีส่วนร่วมของกลุ่มกิจกรรมในสภาผู้นำชุมชนกับการร่วมดำเนินงานกับสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า หรือศึกษาแนวทางการพัฒนาของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชนบ้านฝายท่า หรือศึกษาความพึงพอใจของชาวบ้านที่มีต่อการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาชุมชน ซึ่งผลการศึกษาคงจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงสร้าง การดำเนินงาน และบทบาทการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์สุตา พุฒจร ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ คณาจารย์สาขาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ขอขอบพระคุณแผนกพัฒนาชุมชน และแผนกมวลชนสัมพันธ์ ฝ่ายโครงการพิเศษเครือข่ายสหวิทยาการศึกษาศิลปวัฒนธรรม จักรกัต (มหาชน) สมาชิกสภาผู้นำชุมชนบ้านฝายท่า ตำบลพงศัประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ได้สละเวลาในการให้ข้อมูล และขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนพ้อง ที่คอยให้กำลังใจ ล้วนได้มีส่วนทำให้การจัดทำสารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

9. รายการอ้างอิง

การจัดการองค์กร. (2554). สืบค้นเมื่อ 19 เมษายน 2563. สืบค้นจาก

<https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190704-posdc-management-concept/>

กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). **แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560 - 2564**. กรุงเทพฯ: กองแผนงานกรมการพัฒนาชุมชน.

โกวิท พวงงาม. (2553). **การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิรัฐ ขวนชม และคณะ. (2557). “แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้นำชุมชนในการสร้างความเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนวัด

ญาณสังวราราม อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี.” **วารสารการเมืองการปกครอง**, 5 (1), 89.

ธวัช บุญยมนิ. (2550). **ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บริษัท สหวิทยาการศึกษาศิลปวัฒนธรรม จักรกัต มหาชน. (2562). **คู่มือชุมชน**. ม.ป.ท: ม.ป.ท.

มัทนา บำรุงเชื้อ และชื่นกมล หนองหลวง. (2560). **บทบาทหน้าที่ของผู้นำ สมาชิกที่ดีของชุมชนและสังคม**. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2563, สืบค้นจาก<http://lkbfnfe-s.blogspot.com/2017/11/61.html>

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2550). **สภาพองค์กรชุมชน**. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2563. สืบค้นจาก

<http://cocesan.blogspot.com/>

- สุพานุชร คชเวช. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานของสภาผู้นำชุมชนกับความเข้มแข็งของชุมชนในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (ปริญญาบัณฑิต). เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรัชย์ เตชปญโญ. พระภิกษุ. (2551). บทบาทผู้นำท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองพะเยา อำเภอเมืองฯ จังหวัดพะเยา. (ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- เสาวลักษณ์ วินัยธรรม. (2552). บทบาทของเทศบาลระยองต่อการแก้ไขปัญหาประชากรแฝง : กรณีศึกษาหญิงอาชีพพิเศษ. (ปริญญามหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิชาติ พานสุวรรณ และอดิสร ภู่อาระ. (2562). “บทบาทผู้นำในการพัฒนาชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง.” วิทยาการจัดการปริทัศน์, 21 (1), 53.
- อิทธิศักดิ์ พลศรี. (2551). บทบาทผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านชาติ ตำบลหนามแท่ง อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี. (ปริญญามหาบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

หลักสูตรการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
เลขที่ 1 หมู่ที่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120
โทร: 032-594028 www.ms.su.ac.th